

343

L-22

34
Լ-22
Ժողովրդասկան ԴԱՏԱՎՈՐԻ
ՅԵՎ
Ժողովրդասկան ԱՏԵՆԱԿԱԼԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ա. Վ. ԼԱՊՏԵՎ

ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԸ
ՅԵՎ
ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎՈՐԱԿՈՒՄԸ

Ի. Տ. ԳՈՂՅԱԿՈՎԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

343

Լ-22

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱՆ ԽԱՀ ԱՐԴՅՈՂԿՈՄԱՅԻ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1940

[illegible]

30 APR 2013

36.109

վերջին ժամանակները դատական որդանները համալրվել են ժողովրդական դատավորների և ժողովրդական ատենակալների նորերով, վերոնր ղեկուս բավարար չափով ծանոթ չեն խորհրդային դրուկյանն ու չունեն դատական աշխատանքի անհրաժեշտ փորձ: Ընկերներին ոգնություն և պետք, վորպեսզի նրանք արագ կերպով կրողանան տիրապետել դործին, ընդդրկեն դատական աշխատանքի հնական հարցերը, կողմնորոշվեն դատարանի առաջ դրված խնդիրները:

«Ժողովրդական դատավորի և ժողովրդական ատենակալի գրադրան»-ի լույսընծայումը զգալի չափով կլրացնի արդարադատության մարմինների իրավաբանական հանրամատչելի գրականության բացը և ելական ոժանդակություն ցույց կտա ժողովրդական դատավորին և ժողովրդական ատենակալին՝ նրանց դործնական աշխատանքում:

Գրադարանը բաղկացած է քրեական և քաղաքացիական իրավունքի, դատական իրավունքի առանձին հարցերին և ժողովրդական դատարանի աշխատանքների այլ առանձին հարցերին նվիրված մի շարք գրքերից:

Իրավաբանական հրատարակչությունը խնդրում է հրատարակել լույս ընծայվող գրադարանի վերաբերյալ իրենց կարծիքն ու դիտողություններն ուղարկել հրատարակչությանը:

3255
40

Ն Ե Ր Ա Ծ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Սոցիալիստական քրեական իրավունքի հիմնական հարցից մեկը հանդիսանում է հանցանքի բաղկացությանը: Դատարանի ամեն մի աշխատող մշտապես գործաւմ է «հանցանքի բաղկացություն» արտահայտությունը, ահայն ամեննին վոչ բոլորն են այն ճիշտ հասկանում: Ինչդեռ հանցանքի բաղկացության ճիշտ ըմբռնումից և կախված քրեական գործի ճիշտ լուծումը և հենց մեղադրյալի հետագա բախտը: Հանցանքի բաղկացությունից կախման մեջ է գտնվում նաև պատժի չափի կիրառումը: Հանցանքի բաղկացության ճիշտ վորոշումը ապահովում է ԽՍՀՄ Սահմանադրությամբ յերաշխատրած՝ անձի իրավունքները և որինական չահերը, ապահովում է սոցիալիստական որինականության պահպանումը, դրանով իսկ նպաստում է սոցիալիստական պետության ամրապնդմանը: Այն հարցին, թե մարդու ինչպիսի հասարակական վտանգավոր վարքն է հանցանք հանդիսանում և ինչպիսին չի հանդիսանում, կարելի չե պատասխանել միայն հանցանքի բաղկացության վերլուծության հիման վրա: Հանցանքի բաղկացությունը իր մեջ պարունակում է վորոշակի, որենում խստորեն սահմանված հատկանիշներ, և միայն այդ խիտների առկայության դեպքում արարքը կարող է հանաադործություն համարվել:

Սահմաններն է խստորեն պահպանել սոցիալիստական որինականությունը քրեական գործերը լուծելու ժամանակ, առանց վերլուծելու հանցանքի բաղկացությունը: Քրեական արդարադատության կիրառման ժամանակ որենքի ճիշտ պահպանումն է սոցիալիստական պետության ամրապնդումը: Սոցիալիստական հասարակության մեջ որենքներն իական ժողովրդական որենքներ են, սոցիալիստական պե-

տությունը՝ դա աշխատավորների պետութիւնն է, վորն արտահայտում է ժողովրդի շահերը, որենքների պահպանումը, սոցիալիստական որինականութեան խստադուլն պահպանումը դրա հետ միասին հանդիսանում է բազմամիլիոն ամբողջ խորհրդային ժողովրդի շահերի պահպանում:

Ընկ. Կալինինը XVІІІ կուգամադումարում արտասանած իր ճառում հիանալի խոսքեր ասաց. «Սոցիալիստական պետականութեան ամբապնդման ամենաուշ միջոցը՝ այդ որենքների պահպանումն է իշխանութեան որդանների հասարակական կազմակերպութիւնների և յուրաքանչյուր քաղաքացու կյանքի ու գործունեութեան բոլոր վորդուներում» (Մ. Կալինին, Ճառ ՀամԿ(բ)Կ XVІІІ համագումարում, Քաղհրատ, 1939 թ., էջ 8—9, Յերեան):

ԽՍՀՄ, միութենական և ավտոնոմ հանրապետութիւնների դատարանակազմութեան որենքը 2-րդ հոդվածում վորպէս ԽՍՀՄ արդարադատութեան հիմնական խնդիրներից մեկը սահմանում է ԽՍՀՄ բոլոր հիմնարկութիւնների, կազմակերպութիւնների, պաշտոնատար անձնավորութիւնների և քաղաքացիների կողմից խորհրդային որենքների հիշտ և անշեղ կատարման ապահովումը:

Կոմունիստական հասարակութեան համար միջվող պայքարում խորհրդային դատարանի վրա խնդիր է դրվում անողորմաբար պատժել խորհրդային ժողովրդի թշնամիներին: Բայց դրա հետ զուգընթաց խորհրդային դատարանի խնդիրն է հանցագործներին ուղղելը և վերադաստիարակելը: Դատարանը, վերլուծելով այս կամ այն հանցանքի բաղկացութիւնը, պարզում է, թե վորտեղ թշնամական գործունեութիւն է, վորտեղ այսպէս կոչված ընդհանուր քրեական հանցագործութիւն: Այդ նա կարող է անել միայն այն ժամանակ, յերբ ճշտորեն պարզի հանցանքի բաղկացութիւնը և, հետևաբար, ճշտորեն կատարի որենքը:

Բուրժուազիան եւ խռում է «որինականութեան» մասին, բայց բուրժուական այդ «որինականութիւնը» վոչ այլ ինչ է, քան կամայականութիւն և ապորինութիւն մի բոլոր շահագործողների կողմից աշխատավորների լայն մաս-

սաների վերաբերմամբ: Այդ մասին պերճախոս կերպով վկայում են Փաշիստական մոլագարների արյունալի դործերը, մոլագարներ, վորոնք արտակարգ դատարանները և առանց դատ մահապատիժները վերածել են աշխատավորութեան հետ դատաստան տեսնելու սովորական մեթոդների: Փաշիստները վերացրել են բուրժուա-դեմոկրատական ազատութիւնների ամեն տեսակի մնացորդները: Բացարձակ կամայականութիւն, իրավագրկութիւն և բռնութիւն ժողովրդի վերաբերմամբ, ահա քե ինչ է ներկայացնում իրենից «որինականութիւնը» փաշիստական յերկրներում:

Բուրժուազիան, խոսելով «որենքի», «որինականութեան» մասին, կեղծավորաբար հայտարարում է ազադասակարգային, իբր թե համաժողովրդական շահի մասին, վոր արտահայտված է որենքի մեջ: Իսկ իրականում «որենքը» և «որինականութիւնը» կապիտալիստական յերկրներում պաշտպանում են կապիտալի շահերը, դրամապարկի շահերը: Ժողովրդական իմաստուն առածներում ցայտուն կերպով բացահայտվում է բուրժուական դատարանի և որենքի դասակարգային էյութիւնը: Յարական նախահեղափոխական «որենքի» մասին ռուսական ժողովրդական առածը ասում էր. «Закон, что дышло, куда повернул, туда и вышло»: «Որենքը» իր ոգտին շուտ եր տալիս, հասկանալի չէ, հարուստ Փարբիկանտը, կալվածատերը, վաճառականը. այդ մասին շատ սուր ասված է ռուսական ժողովրդական միլու առածի մեջ. «Ուժեղի հետ մի կովիլը, հարուստի հետ մի դատվիր»: Ժողովրդական այդ առածները բացահայտում են բուրժուական որենքի և դատարանի դասակարգային իսկական բնույթը:

Խորհրդային սոցիալիստական քրեական որենքը և քրեական դատարանը իրենց բնույթով, իրենց նպատակներով և խնդիրներով ուղղակի հակադրութիւն են բուրժուական դատարանին և որենքին: Մեր դատարանն ու մեր որենքը իսկական ժողովրդական են, մինչդեռ բուրժուական դատարանը գտնվում է մի բոլոր հարուստ-շահագործողների ծառայութեան մեջ:

Մեծ և պատվավոր են խորհրդային դատավորների

խնդիրները կոմունիզմի հաղթանակի համար մղվող պայ-
քարում, այդ խնդիրները հաջողությամբ կատարելու հա-
մար մեր ժողովրդական դատավորները պետք է մշտապես
աշխատեն իրենց իրավաբանական վերակալորումը բարձ-
րացնելու վրա: Հանցակազմի հարցի ուսումնասիրությու-
նը որենքի ճիշտ կիրառման և սոցիալիստական որինակա-
նության ամրապնդման կարևորագույն պայմաններից
մեկն է:

ԳԼՈՒԽ I

ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԻ ԸՄԲՈՒՆՈՒՄՆ ԸՍՏ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ

1. ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԻ ՀԱՍԿԱՑՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սոցիալիստական քրեական իրավունքի գիտություն մեջ
տարբերվում են ընդհանուր և հատուկ հանցանքների բաղ-
կացությունները:

Ընդհանուր հանցակազմը սահմանում է այն հատկա-
նիշները, վորոնք պարտադրաբար պետք է իր մեջ պարու-
նակի ամեն մի հանցագործություն, ինչպիսի առանձնա-
հատկություններով էլ նա տարբերվի: Իսկ հատուկ հան-
ցակազմը սահմանում է այն հատկանիշները, վորոնք հա-
տուկ են միայն կոնկրետ հանցագործությանը, որինակ՝ գո-
ղությանը, սպանությանը, վիրավորմանին, խուլիգանու-
թյանը և այլն:

2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԻ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ

Ընդհանուր հանցակազմի առաջին հատկանիշը կայա-
նում է այն բանում, թե ինչին է վրանագրվում հանցագոր-
ծությունը, — հանցագործության որակի մեջ է: Սպառնու-
թյան ժամանակ հանցագործության որակի մասը
կյանքն է, գողության ժամանակ՝ անձնական կամ սոցիա-
լիստական սեփականությունը և այլն: Յերկրորդ հատկա-
նիշը վերաբերում է իրեն այն անձնավորությանը, վորը
կատարել է հանցագործությունը, հանցագործության սու-

բյեկտին: Յերկրորդ հատկանիշը բուն գործողությունը կամ
անգործությունը և, վերջ միջոցով կատարվում է հանցա-
գործությունը (հանցագործության որակի մասը հատկու-
նեքը): Գողության ժամանակ խոսքը վերաբերում է գաղտ-
նի հափշտակությանը, խուլիգանության գեպընդ՝ հան-
գույն գործողություններին, վորոնք գուցակցվում են բա-
ցահայտ անհարգանքով դեպի հասարակությունը և այլն:
Վերջապես, հանցակազմի չորրորդ հատկանիշն է հանցա-
գործի հանցանքը (հանցագործության սուբյեկտիվ հատկու-
թյունները): Հանցագործությունը կարող է կատարվել դի-
տավորյալ (որինակ՝ գողությունը) կամ անզուլաբար
(որինակ՝ անզուլա սպանությունը):

Այսպիսով ընդհանուր հանցակազմը պետք է իր մեջ
պարունակի չորս հիմնական հատկանիշներ. հանցագործու-
թյան որակի, հանցագործության սուբյեկտը, հանցա-
գործության որակի մասը հատկանիշները և սուբյեկտիվ հատ-
կանիշները:

Հանցակազմի առկայության համար անհրաժեշտ է նրա
բոլոր բնական հատկանիշների առկայությունը. անգամ
յեթե նրանցից մեկն ու մեկը բացակա չեն հանցակազմ չի լի-
նի:

Մանրամասն քննենք այդ հատկանիշներից յուրաքան-
չյուրը:

3. ՀԱՆՑԱԿԱՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ՈՐՅԵԿՏԸ

ԽՍՀՄ մեջ առեն մի հանցագործության որակի հան-
դիսանում են սոցիալիստական հասարակական հարաբերու-
թյունները:

Այսպես, հակահեղափոխական հանցագործությունը
հանդիսանում է վրանագրվում բանվոր դասակարգի դիկ-
տատուրայի դեմ. պետական կամ հասարակական հիմնարկ-
ներին կամ ձեռնարկություններին պատկանող գույքի հա-
փշտակությունը հանդիսանում է վրանագրվում սոցիա-
լիստական սեփականության՝ խորհրդային հասարակար-
գի հիմքի դեմ. խուլիգանությունը հանդիսանում է վրանա-
գրվում սոցիալիստական իրավապարզի դեմ և այլն:

Հարկավոր է տարբերել Հանցագործութեան որչեկտը և Հանցագործութեան առարկան: Յենթադրենք, թե քրեական գործ է հարուցւում յերեք պարկ ալյուր գողանալու համար: Գողութեան առարկան այստեղ, ակներևութեան, հանդիսանում է ալյուրը: Դրանով, սակայն, դեռևս չի վճռւում Հանցագործութեան որչեկտի հարցը: Յենթե այդ ալյուրը պատկանում եր կոլտնտեսութեանը կամ խորհրդային տնտեսութեանը, ապա մենք ընդունում ենք, վոր գողութեան որչեկտը հանդիսանում է սոցիալիստական սեփականութեանը, իսկ յենթե այդ ալյուրը լիներ կոլտնտեսական անձնական սեփականութեանը, ապա գողութեան որչեկտը կհանդիսանար քաղաքացու սեփականութեանը: Այս որոշակներէց յերևում է, վոր հարկավոր է տարբերել Հանցագործութեան որչեկտը և Հանցագործութեան առարկան: Հանցագործութեան առարկա կլինեն այն կոնկրետ իրերը, վորոնց դեմ ուղղված եր Հանցագործութեանը:

Հանցագործութեան որչեկտի սահմանումը բացառիկ խոշոր նշանակութեան ունի Հանցավոր արարքը վորակելու ժամանակ: Այսպես, որինակ, գույքի վոչնչացումը և վնասումը, յենթե այն վերաբերում է պետական կամ հասարակական գույքին, վորակւում է մի հոգվածով (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 79-րդ հոդ.), իսկ յենթե այն վերաբերում է քաղաքացու անձնական գույքին՝ մի այլ հոգվածով (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 175-րդ հոդ.):

Հանցագործութեան որչեկտի առանձնահատուկ հատկութեանները հաճախ հանդիսանում են այնպիսի հանգամանքներ, վորոնք ծանրացնում են հանցանքը (որինակ՝ անձնավորութեան սպանութեանը, վորը գտնւում է անողնական վիճակում, դիտւում է վորպես սպանութեան արելի ծանր տեսակ):

Շատ կարևոր է այս կամ այն հանցավոր վրտնձգութեան որչեկտը սահմանելու ժամանակ ուսումնասիրել այն բոլոր առանձնահատկութեանների մեջ, վորոնք հատուկ են տվյալ հանցակազմին: Այսպես, առաջին հայացքից տեսողութեամբ ակտի և հասարակ սպանութեան ժամանակ հանցագործութեան որչեկտը կարծես թե հենց միևնույնն է՝ մարդու կյանքը: Բայց մենք այստեղ յերկու խորապես

տարբեր կազմ ունենք, քանի վոր տեսողութեամբ ակտի որչեկտը միջ միայն պարզապես մարդու կյանքն է, այլ խորհրդային իշխանութեան կամ հեղափոխական բանվորների ու գյուղացիների կազմակերպութեան ներկայացուցչի կյանքը:

Հանցակազմի բոլոր տարբեր սերտ կապակցութեան մեջ են: Ուստի վրտնձգութեան որչեկտի ճիշտ վորոշումն ողնում է հանցակազմի մյուս բոլոր տարբերի, այսինքն՝ սուբյեկտի, հանցակազմի որչեկտի և սուբյեկտի հատկութեանների վերլուծմանը: Այսպես, որինակ, տեսողութեամբ ակտի և հասարակ սպանութեան հանցակազմի որչեկտի ճիշտ սահմանադրման հայտարարմանը կողմի հանցակազմի սուբյեկտի, այսինքն՝ այն նպատակների, շարժառիթների, դիտավորութեանների վերլուծութեանը, վորոնցով ղեկավարւել է հանցագործը: Ամեն մի հանցագործութեան մեջ մենք տեսնում ենք և՛ վրտնձգութեան անմիջական առարկան և՛ հանցագործութեան որչեկտը:

4. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՍՈՒԲՅԵԿՏԸ

Հանցակազմի հետևյալ հատկանիշը հանցավոր արարքի սուբյեկտն է: Հանցագործութեան սուբյեկտն այն անձնավորութեանն է, վորը կատարել է հանցագործութեանը:

Հանցագործութեան սուբյեկտ կարող է լինել մեղսագիտակ ֆիզիկական անձնավորութեանը: Ըստ 1935 թ. ապրիլի 7-ի որենքի, հանցագործութեանների միջանի կատեգորիաներով (գողութեան, սպանութեան, բռնութեան պատճառելը, մարմնական վնասվածքներ, խեղութեան, սպանութեան փորձ) հանցագործութեան սուբյեկտը կարող է լինել նաև անչափահաս 12 տարեկան հասակից, մնացած բոլոր հանցագործութեաններում հանցագործութեան սուբյեկտ կարող է լինել միայն 16 տարեկան հասակի հասածը: Հանցագործութեան սուբյեկտ կարող է լինել միայն մեղսագիտակ անձնավորութեանը: Լինել մեղսագիտակ, նշանակում է ընդունակ լինել գիտակցելու կատարելիքը, ճիշտ վերաբերւել շրջապատող առարկաներին և յերևույթներին, ընդունակ լինել հասկանալ որենքի պահանջները:

Միայն այն մարդիկ, վորոնք ունեն այդ ընդունակությունները, կարող են հանցաւոր արարքի սուբյեկտներ լինել և իրենց կատարած հանցագործությունների համար՝ պատասխանատու:

Հանցագործության սուբյեկտներ չեն կարող լինել այն փոքրահասակները, վորոնք չեն հասել 12 տարեկանի, վերևում թվարկած գործերի կատեգորիաներով, և 16 տարեկանի՝ բոլոր մնացածների դեմ, վորովհետև նրանք դեռևս չգործացած Ֆիզիկական և հոգեկան ընդունակությունների հետևանքով չեն կարող իրենց հաշիւ տալ իրենց գործողություններում և ղեկավարել այդ գործողությունները, լիովին հասկանալ և ղեկավարել ուրեքի պահանջներով:

Այդ հասակը, վորին հասնելով Ֆիզիկական անձնավորությունը կարող է հանցագործության սուբյեկտ լինել, սահմանվում է քրեական որենսգրությամբ:

Հոգեկան հիմանդ մարդիկ չեն կարող հանցագործության սուբյեկտ լինել, վորովհետև նրանք չունեն վերևում մատնանշված ընդունակությունները և նրանց կողմից կատարված գործողություններն անհնար է վերագրել նրանց վորպես հանցանք:

ՌԽՖՍՀ Գրեական Որենսգրքի 11-րդ հոդվածի մեջ և միութենական մյուս հանրապետությունների քրեական որենսգրքերի համապատասխան հոդվածներում ճշտորեն մատնանշվում են անմեղսագիտակցության դեպքերը. պատիժ չի կարելի կիրառել այն անձնավորությունների վերաբերմամբ, վորոնք հանցագործությունը կատարել են խրոնիկական հոգեկան հիմանդության, կամ հոգեկան գործունեության ժամանակավոր խանգարման վիճակում, կամ այլ հիմանդակին վիճակում, յետև այդ անձնավորությունները չեն կարող իրենց հաշիւ տալ իրենց գործողություններում կամ ղեկավարել այն, ինչպես նաև այն անձնավորությունների վերաբերմամբ, վորոնք թեև գործել են հոգեկան համապարփաւորված վիճակում, բայց դատավճիռ կայացնելու մոմենտում հիմանդակել են հոգեկան հիմանդությամբ:

Անմեղսագիտակցությունը վորոշվում է յերկու պայ-

մաններով կամ, ինչպես ասում են, կրիտերիաներով՝ բժշկական և իրավաբանական:

Անմեղսագիտակցության բժշկական կրիտերիան կայանում է խրոնիկական հոգեկան հիմանդության, կամ հոգեկան գործունեության ժամանակավոր խանգարման, կամ հիմանդակին այլ վիճակի առկայության մեջ: Հոգեկան հիմանդության, կամ հոգեկան գործունեության ժամանակավոր խանգարման, կամ հիմանդակին այլ վիճակի առկայությունը հաստատվում է դատական-բժշկական եֆսպերտիզայի միջոցով, վորը յեզրակացություն է տալիս տվյալ մարդու հոգեկան հատկությունների և կատարած գիտակցելու նրա ընդունակությունների մասին:

Անմեղսագիտակցության իրավաբանական կրիտերիան կայանում է մարդու՝ իր գործողությունների մեջ իրեն հաշիւ տալու կամ դրանք ղեկավարելու, քրեական որենքը հասկանալու և որենքի պահանջներով ղեկավարելու անկարողության մեջ: Անմեղսագիտակցության իրավաբանական կրիտերիայի հաստատման մեջ վճռական խոսքը պատկանում է դատարանին, վորը դատարբժշկական եքսպերտի յեզրակացության հիման վրա վճռում է անմեղսագիտակցության հարցը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում:

Պրակտիկայում դեպքեր են լինում, յերբ դատարանը բոլորովին հեռու յե քաշվում այն հարցի վորոշումից, թե մարդ մեղսագիտակ է կամ մեղսագիտակ չէ, ամբողջովին հենվելով դատարբժշկական եքսպերտի յեզրակացության վրա: Այդպիսի մոտեցումն այդ կարևոր հարցին բոլորովին ել ճիշտ չէ, ինչպես ուրեքի տեսակետից, այնպես ել դատարանի պարտավորությունների տեսակետից. անմեղսագիտակցության վերջնական վորոշումը պատկանում է միայն դատարանին, վորը կարող է և պետք է այն դեպքերում, յերբ կան կասկածներ մեղադրյալի՝ իր կատարած ըմբռնելու ընդունակության վերաբերյալ, նշանակի նոր եքսպերտիզա:

Այն դեպքերում, յերբ դատարանը մեղադրյալի մեղսագիտակցության մասին յեզրակացության հանդի, նա կայացնում է համապատասխան մեղադրական դատավճիռ:

Հստ մեր Քրեական օրենսգրքի (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 2, 3 հ. հ. և միութենական մյուս հանրապետությունների քրեական օրենսգրքերի համապատասխան հոդվածները) հանցագործությունից սուբյեկտը կարող է լինել ինչպես ՌՍՖՍՀ քաղաքացին, այնպես էլ ոտարերկրացին (բացի դեմանադիտական ներկայացուցիչներից): Մի շարք հանցագործություններում հանցագործությունից սուբյեկտ կարող են լինել վտրոշակի անձնավորություններ կամ, ինչպես նրանց անվանում են, հանցագործությունից հատուկ սուբյեկտներ: Հանցագործությունից աղբյուրի հատուկ սուբյեկտները թվին վերաբերում են, որինակ, պաշտոնատար անձնավորությունները պաշտոնեյական հանցագործությունների դեմ (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 109, 121 հ. հ. և միութենական մյուս հանրապետությունների քրեական օրենսգրքերի համապատասխան հոդվածները), ղրնալորականները՝ ռազմական հանցագործությունների դեմ (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 193), բժշկները (157 հ. 2-րդ մաս) և այլն:

5. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՈՐՅԵԿՏԻՎ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ

Ամեն մի հանցագործություն կատարվում է վտրեկ գործողությունից միջոցով կամ թե չէ համապատասխան միջոցներ չձեռնարկելու միջոցով, անգործունեյության միջոցով: Գործողությունից միջոցով կատարվող հանցագործությունից որինակ կարող է ծառայել գողությունը (ուրիշի գույքի գաղտնի հափշտակումը), կողոպուտը (գույքի բացահայտ հափշտակումը), սպանությունը և այլն: Անգործունեյության միջոցով կատարվող հանցագործությունից որինակ կարող է ծառայել իշխանությունից անգործունեյությունը, պաշտոնատար անձի անվտրությունը, վտանգի մեջ թողնելը և այլն: Հանցակաղմի օրյեկտիվ կողմն իր մեջ պարունակում է նաև գործողությունից կամ անգործունեյությունից (հանցավոր վարքը) և վրա հասած հանցավոր հետևանքի միջև յեղած պատճառական կաղը: Արարքի և հետևանքի միջև յեղած պատճառական կաղի առկայությունից հաստատումն անհրաժեշտ է այս կամ այն հանցակաղմի վտրոշման համար: Բավական է մի օրինակ աղբյուրի ան-

հրաժեշտությունը ցույց տալու համար: Տուժող Պետրովին Ալեքսանդրովը հասցնում է կյանքի համար անվտանգ մարմնական վնասվածքներ: Հիվանդանոցում Պետրովի վերքը կեղտոտվում է, և դրա հետևանքով նա վտրոշ ժամանակից հետո մահանում է արյան վարակումից: Հարց ի առաջանում, հարկավոր է արդյոք Ալեքսանդրովի գործողությունը վտրակել վտրպես մարմնական վնասվածքների հասցնում թե վտրպես սպանություն: Պատճառական կաղի պարզարանման ժամանակ մենք տեսնում ենք, վտր տվյալ դեպքում մահը վրա յե հասել այնպիսի պատճառներից, վտրոնք անմիջականորեն կախված չեն Ալեքսանդրովից (կեղտոտում), վտրը չեր կարող նախատեսել, թե իր հասցրած մարմնական թեթե վնասվածքը տուժողի մահը կառաջացել: Բերած օրինակում Ալեքսանդրովի գործողությունների և վրա հասած վերջնական հետևանքի միջև բացակայում է պատճառական կաղը, ուստի Ալեքսանդրովի գործողությունը հարկավոր է վտրակել վտրպես մարմնական վնասվածք:

Հանցակաղմի օրյեկտիվ կողմը սահմանում է հենց ինքը՝ գործողությունը (անգործունեյությունը) իր կոնկրետ արտահայտումով, որինակ՝ փաստաթղթի կեղծում, հափրչտակում, սպանություն և նրա իրագործման յեղանակը: Բուն գործողությունից վտրպես հանցակաղմի հատկանիշի՝ ճիշտ վերլուծությունը և ճիշտ ըմբռնումը կարևոր պայման է քրեական օրենքը ճիշտ կիրառելու գործում:

Հանցակաղմի օրյեկտիվ հատկությունների ուսումնասիրությունից ժամանակ յերբեմն բուն գործողությունից յեղանակը վտրոշում է գործի վտրակումը:

Այսպես, օրինակ, գողությունից ժամանակ անհրաժեշտ պայմանն է գույքի գաղտնի հափշտակման յեղանակը. յեթե հափշտակումը կատարվել է բացահայտորեն, ապա առկա կլինի արդեն վոչ թե գողություն, այլ կողոպուտ. խարդախությունից ժամանակ մեղադրյալի գործողություններում պետք է իտրեյություն լինի և այլն: Մի շարք դեպքերում հանցագործությունից կատարման յեղանակը հանդիսանում է հանցանքը ծանրացնող հանգամանք. աղբյուրին

ե, որինակ, սպանութիւնն կատարելն այնպիսի յեղանակով, վորը վտանգավոր է բազմաթիւ մարդկանց կյանքերի համար կամ հատկապես տանջալից եւ սպանողի համար եւ ուր.:

Մի շարք հանցագործութիւններում առանձնակի նշանակութիւնն է ձեռք բերում հանցավոր գործողութիւնների վրա հասնող հետեւանքի պարզարեւումը. որինակ, ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսգրքի 142-րդ հոդվածի 2-րդ մաս. դիտավորյալ հասցրած մարմնական ծանր վնասվածքների հետեւանքով տեղի ունեցած մահն ավելացնում է պատժի չափը: Նման տեսակի բոլոր հանգամանքները պետք է հաստատվեն եւ հաշվի առնվեն այս կամ այն հանցագործութեան որեւէկտիվ հատկութիւններն ուսումնասիրելու ժամանակ:

Հանցակազմի որեւէկտիվ կողմին վերաբերում է նաեւ հանցագործութեան կատարման կոնկրետ իրադրութիւնը, վորի հաշվառումն ու վերլուծութիւնը անհրաժեշտ են հանցագործութեան որեւէկտիվ հատկութիւններին քննարկման ժամանակ: Այսպես, որինակ, հաւահեղափոխական պրոպագանդան կամ ագիտացիան այն վայրերում, վորոնք հայտարարված են ռազմական դրութեան մեջ, կամ մասսայական հուզումների ժամանակ ամենից վտանգավորն են եւ յենթակա յեն ավելի խստագույն պատժի (ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսգրքի 58¹⁰-րդ հոդ. 2-րդ մասը եւ միութենական մյուս հանրապետութիւնների քրեական որենսգրքերի համապատասխան հոդվածները), վիրավորանքն էլ, վորը հասցված է պաշտոնական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ (ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսգրքի 76-րդ հոդ.), նույնպես պատժվում է ավելի խստութեամբ եւ այլն:

6. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՍՈՒԲՅԵԿՏԻՎ ԿՈՂՄԸ

Հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմը արտահայտվում է հանցանքի զանազան ձևերում: Այդ՝ հանցակազմի կարեւորագույն հատկանիշներից մեկն է: Մեր Քրեական որենսգրքի (ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսգրքի 10-րդ հոդվածը եւ միութենական հանրապետութիւնների Քրեական որենսգրքերի համապատասխան հոդվածները) ասում է, վոր պատժի յենքա-

կա յեն միայն այն անձերը, ովքեր գործել են դիտավորյալ կերպով կամ անգգուշաբար: Դիտավորութիւնը եւ անգգուշութիւնը հանցավորութեան արտահայտման տարրեր ձևեր են:

Բաւական չի պարզել այս կամ այն գործողութեան առկայութիւնը, գործողութիւններ, վորոնք արտաքին կողմով նման են վորեւէ հանցագործութեան. անհրաժեշտ է դարձյալ հաստատել տվյալ անձնավորութեան կողմից գիտակցական վերաբերմունքը դեպի այդ գործողութիւնները, վորպեսզի գործողութիւնը վորպես սպանութիւն վորակվի, բաւական չի հաստատել, վոր Ալեքսանդրովը վորոտրդական հրացանի կրակոցով մահ պատճառեց Վասիլյեւին: Անհրաժեշտ է հաստատել, թե Ալեքսանդրովը արդէ՞ դիտավորյալ կերպով է գործել, թե անզուշաբար: Յետեւ հաստատվի, վոր նա գործել է հանցավոր կերպով, ապա ուրիշ հատկանիշների առկայութեան դեպքում Ալեքսանդրովի գործողութիւններում կա հանցակազմ: Հակառակ դեպքում՝ հանցանքի բացակայութեան, այսինքն՝ դիտավորութեան եւ անզուշաբարութեան բացակայութեան դեպքում, չի լինի նաեւ հանցակազմ, թե արտաքին կողմից մեղադրյալի գործողութիւնը նման է հանցագործութեան:

Այսպիսով հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմի մեջ մտնում է դիտավորյալ կամ անզուշաբարութեան ձևով կատարված հանցանքը:

Դիտավորութիւնը կոչվում է հանցագործի դեպի իր գործողութիւններն ունեցած այնպիսի վերաբերմունք, վորի ժամանակ նա նախատեսում է իր գործողութիւնների հանցավոր հետեւանքները եւ ցանկանում է կամ գիտակցաբար քույլ է տալիս դրանց վրա հասնելը: Դիտավորութիւնն ունի յերկու ձև. 1) ուղղակի դիտավորութիւն եւ 2) անուղղակի դիտավորութիւն:

Գործելով ուղղակի դիտավորութեամբ, հանցագործը նախատեսում է իր գործողութիւնների հանցավոր հետեւանքները եւ ցանկանում է դրանց վրա հասնելը:

Որինակ՝ Ստեպանովը վրիժառութեան նպատակներով վորոշեց սպանել Իվանովին: Նա Իվանովի վրա կրակում է

ատրճանակից, նախատեսելով, վոր կրակոցից վրա կհասնի մահ, և ցանկանում է իր դործողության հենց այդ հետև-վանքի վրա հասնելը:

Անուղղակի դիտավորություն կոչվում է այն դիտավոր-ությունը, վորի ժամանակ հանցադործը նախատեսում է իր դործողությունների հանցավոր հետևանքը, ուղղա-կի չի ցանկանում այդ հետևանքի վրա հասնելը, բայց այ-նուամենայնիվ գիտակցաբար այն թույլ է տալիս: Որինակ՝ կոլտնտեսության գոմի հրկիզումը կատարողը գիտե, վոր գոմում, բացի ձիերից, գտնվում է ձիապանը, և այնու-ամենայնիվ իրականացնում է իր մտադրությունը, վորի հե-տևանքով մեռնում է մարդը. ուղղակի չցանկանալով ձիա-պանի մահը, հանցադործը, սակայն, գիտակցաբար այն թույլ է տալիս: Հետևաբար, ձիապանի վերարերմամբ հան-ցադործն անուղղակիորեն սպանության դիտավորություն ունի: Ուղղակիորեն նա չէր ցանկանում այդպիսի հե-տևանքը, բայց մտադրված նպատակին հասնելու համար նա կանգ չէր առնում ձիապանի վոչնչացման առաջ: Մի ուրիշ որինակ: Հանցադործը մոտիկ տարածության վրա կրակում է իր դռնի վրա, նախատեսելով, վոր կարող է սպանել նաև կողքին կանգնած մարդուն, վորին ամենևին ել մտադիր չէր սպանել: Ի վերջո սպանված են դուրս դա-լիս յերկուսը: Տվյալ դեպքում կա և ուղղակի և անուղղա-կի դիտավորություն. մատնանշված գոհի վերարերմամբ հանցադործն ունի ուղղակի դիտավորություն, մյուս մարդու վերարերմամբ՝ անուղղակի:

Ինչպես ուղղակի, այնպես ել անուղղակի դիտավոր-ությունը հախսաբարպես վտանգավոր են, ուստի որենքը տարբերություն չի դնում հանցադործության համար պատ-ժի չափի մեջ, վոր կատարվել է թե՛ մեկ և թե՛ մյուս դի-տավորությամբ: Լինում են դեպքեր, յերբ անուղղակի դիտավորությունը վկայում է հանցանքի խոշոր աստիճա-նի մասին, քան ուղղակին: Պատկերացնենք մեզ, վոր գոմի հրկիզման դեպքում հանցադործի համար պարզ էր, վոր հրդեհը կարող էր վոչնչացնել ավանը, վոր կրակի մեջ կարող են կործանվել մարդիկ. չնայած այդ ամենին, նա հրկիզումը կատարում է: Յեւ իսկպես հրդեհի միջո-

ցով վոչնչացվեց ավանը, կրակի մեջ այրվեցին մի քանի մարդ: Մի՞թե այդպիսի կարգի անուղղակի դիտավորու-թյունն իրենից չի ներկայացնում ծանր հանցանքի ավելի բարձր աստիճանը:

Անցնենք հանցավորության յերեան գալու յերկրորդ ձե-վին՝ անզուլությանը: Անզուլությունը լինում է, ինչպես և դիտավորությունը, յերկու տեսակի՝ հանցավոր անփութ-քություն, յերկրորդ՝ հանցավոր ինֆնալստահություն:

Անզուլությունն ի տարբերություն դիտավորությու-նից, իրենից ներկայացնում է հանցադործության, հան-ցանքի այնպիսի ձև, վորի մեջ հանցավորությունը, հետե-վաբար և հասարակական վտանգավորությունն արտահայտ-վում է ավելի սրկաս չափով, քան դիտավորության մեջ: ՌԻՍՏՈՂ Քրեական Որենագրքի, ինչպես նաև միութենական մյուս հանրապետությունների քրեական որենագրքերի Հա-տուկ մասում առաջ են քաշվում մի ամբողջ շարք անզուլ չանցակազմեր՝ համեմատաբար մեղմ պատժելիությամբ:

Անզուլությունը կարելի չէ բնորոշել վորպես հանցա-գործի դեպի հանցավոր հետևանքն ունեցած այնպիսի վե-րաբերմունք, վորի ժամանակ նա նախատեսել էր հանցա-վոր հետևանքի վրա հասնելը, բայց քեքևախաբար հույս ուներ այն կանխել (հանցավոր ինֆնալստահություն), կամ չէր նախատեսել հանցավոր հետևանքի վրա հասնելը, բայց պետք է այն նախատեսեր (հանցավոր անփութքություն):

Հանցավոր ինֆնալստահության որինակ: Ետքերը ցանկանալով վալել մեքենան կառավարելու արվեստով, վորոշեց մոտեցող գնացքի առջևից արագ անցնել յերկաթու-ղային դիծը չպահպանվող սայլանցով, բայց հայտնի չառավ ժամանակը, — և ի վերջո տեղի ունեցավ ~~տեղեկություն~~ Ետքերը տվյալ որինակում նախատեսել էր ավարիան, բայց թեթե-վատաբար հույս ուներ այն կանխել: Հանցավոր անփութ-թության որինակ: Մարդը, չստուգելով, թե հրացանը լե-ցուն է, կատակով նշան է բռնում հարեանի վրա, իջեցնում է ձգանը և տեղի յե ունենում կրակոց, վորով տեղնուտեղը սպանում է հարեանին: Նա չէր նախատեսել այդպիսի հե-

3255
40

տեւանքը, բայց պետք է այն նախատեսել: Ուստի նա պետք է քրեական պատասխանատվութիւն կրի անդգուշ սպանութեան համար: Քննելով անուղղակի դիտավորութիւնը և հանցավոր ինքնապատահութիւնը, մենք տեսնում ենք, վոր թե՛ մեկ և թե՛ մյուս դեպքում հանցավորը գործում է, նախատեսելով հանցավոր հետեանքների վրա հասնելու հնարավորութիւնը. դրանք մենք են նրանց նմանութիւնը: Նրանց միջև յեղած տարբերութիւնն այն է, վոր անուղղակի դիտավորութեան ժամանակ հանցագործը միջոցներ ձեռք չի առնում հանցավոր հետեանքի վրա հասնելը կանխելու համար. նա ինքը վոչինչ չի անում դրա համար և հույս չունի վորեւէ կողմնակի ուրիշ ուժերի վրա: Ընդհակառակը, հանցավոր ինքնապատահութեան ժամանակ, վորպէս կանոն, հանցավորը միջոցներ է ձեռք առնում հանցավոր հետեանքները կանխելու համար, յենթադրում է, թէ իրեն կհաջողվի իր ճարպկութեան, հմտութեան միջոցով կամ փորձառութեան միջոցով կամ ուրիշ վորեւիցէ պատճառով խուսափել հանցավոր հետեանքի վրա հասնելուց:

Դիտավորյալ և անգղուշաբար գործած հանցագործութիւններից հարկ է տարրերել պատահաբար կատարւած գործողութիւնները, անկախ այդ կատարած անձնավորութիւնների կամքից և մտադրութիւններից. որինակ՝ մարդ, սայթաքելով, ընկնում է և ընկնելու ժամանակ զետնով է տալիս մի կնոջ յերկաշի հետ, յերկուսին էլ մարմնական ծանր վնասվածքներ պատճառելով: Անցորդի գործողութիւնը ավյալ զեպքում պատժելի չի հանդիսանում, վորովհետեւ նա չէր նախատեսել այդպիսի հետեանք և չէր կարող այն նախատեսել: Այսպիսով պատահական են կոչվում այնպիսի գործողութիւնները, վորոնց ժամանակ գործողութիւնը կատարողը այն չէր նախատեսել և չէր կարող նախատեսել հետեանքները: Այսպիսով պատահական են կոչվում այնպիսի գործողութիւնները, վորոնց ժամանակ գործողութիւնը կատարողը այն չէր նախատեսել և չէր կարող նախատեսել հետեանքները:

Ասվածից յերևում է, թէ ինչպիսի հսկայական նշանակութիւն ունի հանցակազմի մեջ նրա սուբյեկտիվ կողմերի ճիշտ վերլուծութիւնը, հանցագործութիւնը կատարողի հանցանքի հաստատումը:

Շատ հանցագործութիւններ կարող են կատարվել մի-

այն դիտակցաբար. դրանք են, որինակ, գողութիւնը, չունարարութիւնը, շորթումը և այլն: Ուրիշները կարող են կատարվել անգղուշաբար (անգղուշաբար մարմնական վնասվածքներ պատճառելը, անգղուշ սպանութիւնը և այլն): Վերջապէս միջանի հանցագործութիւններ կարող են կատարվել և՛ դիտավորյալ և՛ անգղուշաբար:

7. ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԴՐՎԱՊԱՏՃԱՌԸ ՅԵՎ ՆՊԱՏԱԿԸ

Հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմի վերլուծութեան ժամանակ րացառիկ խոշոր նշանակութիւն ունի նաև հանցագործութեան դրդապատճառի և նպատակի ճիշտ սահմանումը: Բնական է մատնանել, վոր հակահեղափոխական հանցագործութիւնների և վարչակարգի դեմ ուղղված առանձնապէս վտանգավոր հանցագործութիւնների միջև յեղած տարբերութիւնը ամենից առաջ կայանում է հանցագործութիւնների նպատակների տարբերութեան մեջ. հակահեղափոխական հանցագործութիւններ կատարելու ժամանակ հետապնդվում են հակահեղափոխական նպատակներ—բանվոր դատակարգի դիկտատուրայի տապալում, քայքայում կամ թուլացում. վարչակարգի դեմ ուղղված առանձնապէս վտանգավոր հանցագործութիւններ կատարելու ժամանակ հակահեղափոխական նպատակները բացակայում են:

Այն դրդապատճառները, վորոնք դրդել են անձնավորութեանը կատարել հանցագործութիւնը, նպատակները, վորպիսիք նա հետապնդում էր, նույնպէս մտնում են հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմի մեջ: Առանձին հանցագործութիւնների մեջ դրդապատճառի և նպատակի հաշվառումը վճռական նշանակութիւն է ձեռք բերում. այսպէս, որինակ, սպեկուլացիայի ժամանակ հանցակազմի առկայութեան համար անհրաժեշտ է հաստատել շահույթի նպատակները, շահադիտական կեղծիքի ժամանակ՝ շահադիտական նպատակները և այլն: Առանձին դեպքերում դրդապատճառը և նպատակը հանդիսանում են մեղքը ծանրացնող հանգամանք. այսպէս, որինակ, խանդի դրդապատճառներով

կատարված սպանութիւնը հանդիսանում է վորակյալ, և վոչ թե հասարակ տեսակի սպանութիւն:

8. ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅԵՎ ՀԱՏՈՒԿ
ՄԱՍՆԵՐՆ ՈՒ ՀԱՆՅԱԿԱԶՄԸ

Մենք քննեցինք հանցակազմի բոլոր հիմնական հատկանիշները: Մենք խոսում եյինք հանցակազմի և նրա հատկանիշների մասին բոլոր հանցագործութիւնների համեմատ, անկախ նրանց տեսակներից և առանձին տիպերից: Ուստի ամբողջ առածը վերաբերում է ընդհանուր հանցակազմին: Հատուկ հանցակազմը քննարկելու ժամանակ, որինակ՝ սպանութիւն, գողութիւն և այլն, հաշիվ յեն առնում արդեն վոչ միայն ընդհանուր հատկանիշները, այլև հատուկ հատկանիշները, վորոնք հատուկ են միայն հանցագործութիւն տվյալ տիպին: Կոնկրետ հանցագործութիւնը քննարկվում է իր բոլոր առանձնահատկութիւններում և մանրամասնութեամբ: Հատուկ հանցակազմերի ուսումնասիրութեամբ զբաղվում է քրեական իրավունքի Հատուկ մասը:

Որինակ՝ սպանութիւն կազմի վերլուծութիւն ժամանակ կան հենց նույն չորս հատկանիշները. որչեկտ, սուբյեկտ, հանցագործութիւն որչեկտիւ և սուբյեկտիւ կողմերը: Սակայն այդ բոլոր չորս հատկանիշներով տվյալ հանցագործութիւն կազմը ձեռք է բերում այնքան հատուկ դժեր, վորոնք յուրահատուկ են միայն հենց իրեն, վոր այդ հանցագործութիւն կազմը կտարբերվի Քրեական Որենագրքի Հատուկ մասում նկարագրված մնացած բոլորից:

Քրեական Որենագրքի Ընդհանուր մասում չի պարունակվում առանձին հանցակազմերի նկարագրութիւն, գրափոխարեն պարունակվում են ղեկավարող ընդհանուր դրույթներ, վորոնք անհրաժեշտ են ամեն մի հատուկ հանցակազմ քննարկելու համար: Ընդհանուր մասում տրվում է հանցագործութիւն բնորոշումը, մատնանշվում են պատժի նպատակներն ու խնդիրները, սահմանվում են քրեական պատասխանատվութիւն պայմանները, մեղավորութիւն

ձևերը, այն հանգամանքները, վորոնք բացառում են քրեական պատասխանատվութիւնը, հանցավոր գործունեյութիւն (հանցակցութիւն) յերեան զարու ձևերը, հանցավոր գործունեյութիւն զարգացման ստադիաները և այլն: Ընդհանուր մասն իրենից ներկայացնում է ուսմունք հանցագործութիւն և պատժելիութիւն մասին, վորը սահմանում է ընդհանուր սկզբունքներ, առանց վորոնց չի կարելի ճշտորեն մոտենալ հանցագործութիւն առանձին տեսակների քննարկմանը:

Քրեական Որենագրքի Ընդհանուր մասի հիման վրա մենք կարող ենք ասել միայն ընդհանուր կազմի մասին, ասել, վոր արարքը հանցավոր ճանաչելու համար անհրաժեշտ է հաստատել հանցակազմի չորս տարրերի առկայութիւնը, վոր հանցագործութիւն որչեկտ հանդիսանում են սոցիալիստական հարաբերութիւնները, իրավակարգը, վորը հաստատված է սոցիալիստական հասարակութիւն մեջ (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 6-րդ հոդ.), վոր հանցագործութիւն նուրբիկտ հանդիսանում է ամեն մի մեղադրուող ֆիզիկական անձնաւորութիւն (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 10-րդ, 11-րդ հոդ.), վոր հանցակազմի որչեկտիւ կողմ հանդիսանում է հասարակական-մտանքավոր, հակաիրավական գործողութիւնը կամ անգործունեյութիւնը (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 6-րդ հոդ.), վոր սուբյեկտիւ կողմ հանդիսանում է գիտափորյալ կամ անգիտաբար կատարած հանցանքը (ՌՍՖՍՀ Քր. Որ. 10-րդ հոդ.):

Որենքով կայուն կերպով սահմանված այդ հատկանիշները, վորոնք կազմում են հանցակազմը, բացառիկ խոշոր նշանակութիւն ունեն: Չլինեն դրանք, հանցավոր արարքը նշանակութիւն ունեն: Վոչ-հանցավորի տեղ, պատժելին՝ վոչ-պատժելիի տեղ: Անհնարին կլինեն պահպանել սոցիալիստական խիստ որինականութիւն:

Քրեական Որենագրքի Հատուկ մասը, ի տարբերութիւն Ընդհանուր մասից, պարունակում է կոնկրետ հանցակազմեր և պատժի կոնկրետ միջոցների մատնանշումները: Քրեական որենագրքի Հատուկ մասի հոդվածների հիման վրա մենք կարող ենք ասել ամեն մի հանցագործութիւն մասին կոնկրետ կերպով:

Բերենք որինակ: ՌՆՖՍՀ Քր. Որ. 46-րդ հոդվածը և միութենական մյուս հանրապետությունների քրեական ու քննչական համապատասխան հոդվածները բոլոր հանցագործությունները ստորաբաժանում են ա) խՍՀ Միություն մեջ բանվորների և գյուղացիների իշխանություն կողմից հաստատված խորհրդային կարգի հիմունքները դեմ ուղղված և դրա համար ել ամենից ավելի վտանգավոր հանցագործությունների, և բ) մնացած բոլոր հանցագործությունների: Առաջին կատեգորիայի հանցագործությունների համար Քրեական Որենսդրքը սահմանում է այն նվազագույնը, ինչից ցած չի կարող նշանակվել պատժի չափը, մնացած բոլորի համար սահմանված է միայն առավելագույնը, վոր թույլատրվում է դատարանի համար:

Վերջենք հակահեղափոխական հանցագործությունը (ՌՆՖՍՀ Քրեական Որենսդրքի 581-րդ հոդ.) և վերլուծենք նրա կազմը: Հակահեղափոխական հանցագործության որքեկտ հանդիսանում է բանվոր դասակարգի դիկտատուրան, վորովհետե վոտնձգությունը խորհրդային իշխանություն և բանվորա-գյուղացիական կառավարության դեմ վոտնձգություն է բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի դեմ: վոտնձգություն արտաքին անխտանդության, տնտեսական հիմնական նվաճումների, պրոլետարական հեղափոխության ազգային նվաճումների դեմ նույնպես վոտնձգություն են բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի դեմ:

Հակահեղափոխական հանցագործության սուբյեկտը հանդիսանում է ժողովրդի թշնամին, մեղսագիտակ ֆիդիկական անձնավորությունը: Այն կարող է լինել ինչպես ոտարերկրացին, այնպես էլ խՍՀՄ քաղաքացին:

Որքեկտիվ կողմից հակահեղափոխական հանցագործություններն իրենցից ներկայացնում են ամեն մի գործողություն կամ անգործունեություն, վորն ուղղված է բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի տապալմանը, քայքայմանը կամ թուլացմանը: Հանցակազմի առկայության համար չի պահանջվում իսկական քայքայում, բավական է հաստատել այն փաստը, վոր հանցագործն իր գործողություններն իրականացնում են այդ ուղղությամբ:

Սուբյեկտիվ կողմից պահանջվում է հակահեղափոխական նպատակների առկայություն՝ ուղղակի կամ անուղղակի դիտավորություն: Հակահեղափոխական հանցագործությունը չի կարող անգղուշաբար կատարվել:

Այսպես, վերջենք վանցագործության կոնկրետ տեսակը, մենք նրա կազմի վերլուծության ժամանակ արդեն սահմանում ենք առանձնահատուկ, միայն նրան հատուկ, կազմի հատկանիշներ:

Վերջենք գողությունը (ՌՆՖՍՀ Քրեական Որենսդրքի 162-րդ հոդ.): Գողություն որքեկտ հանդիսանում է ուրիշի գույքը՝ սուբյեկտ՝ ամեն մի մեղսագիտակ ֆիդիկական անձնավորություն, վոր հասել է որենքով սահմանված հասակին (իսկ 1935 թ. ապրիլի 7-ի որենքով՝ 12 տարեկան): որքեկտիվ կողմից գողություն հանդիսանում է ուրիշին պատկանած իրի գաղտնի հատկատվումը, իր, վորը գտնվում է ուրիշի տնտեսականության տակ. սուբյեկտիվ կողմից գողությունը՝ միայն դիտավորյալ հանցագործություն է (ուղղակի դիտավորություն):

Այս կազմին ներհատուկ հատկանիշները գողությունը տարբերում են կողոպուտից, ավազակությունից և մյուս այն հանցագործություններից, վորոնք նախատեսված են Քրեական Որենսդրքի հատուկ մասում:

Վերջենք ինքնիրավչությունը (ՌՆՖՍՀ Քրեական Որենսդրքի 90-րդ հոդ.): ինքնիրավչության որքեկտ հանդիսանում է պետական ապարատի գործունեությունը՝ սուբյեկտ՝ ամեն մի մեղսագիտակ անձնավորություն, վորը հասել է 16 տարեկանի, որքեկտիվ կողմից ինքնիրավչությունը կայանում է այն գործողությունների մեջ, վորոնք ուղղված են գույքը, գույքի իրավունքը կամ վորոնքի իրական կամ յենթադրական իրավունքներ յուրացնելուն և կատարվում են ինքնակամ կերպով, անկախ իշխանություն քղանքներից:

Սուբյեկտիվ կողմից պետք է առկա լինի ուղղակի դիտավորություն՝ սուբյեկտը պետք է գիտակցի, վոր նա իր իրավունքն իրականացնում է ինքնակամ կերպով, այսինքն որինական կարգը խախտելով և այնուամենայնիվ ցանկանում է նրա իրականացումը:

Այսպիսով Քրեական Որենագրքի Հատուկ մասի յուրաքանչյուր հոդվածի մեջ պարունակվում է առանձին հանցակազմի նկարագրությունը, վորեւ տեսակի հանցագործությունն առանձին տեսակը, վորը տարրերովում է մյուս հանցակազմերից: Հանցակազմի բոլոր հատկանիշներով յուրաքանչյուր հոդվածի մեջ մենք կարող ենք դասել այն առանձնահատուկը, վորը հատուկ է միայն տվյալ հանցակազմին, բայց դրա հետ միասին նաև այն ընդհանուրը, վոր ներհատուկ է բոլոր հանցագործություններին:

Վերջենք որինակի համար կոնկրետ քրեական մի դործ: Կիրգիզական ԽՍՀ Կոչկոր ռայոնի ժողովրդական դատարանը 1938 թ. փետրվարի 9-ին Կանխետովին, 33 տարեկան, ծառայող, անցյալում չդատված, դատապարտեց Քրեական Որենագրքի 142-րդ հոդ. 2-րդ մասով՝ 7 տարվա ազատազրկման, Կարիմչակովին, 28 տարեկան, ծառայող, անցյալում չդատված, դատապարտեց Քրեական Որենագրքի 142-րդ հոդ. 2-րդ մասով՝ 5 տարվա ազատազրկման, Տաշմուլինին, 25 տարեկան, ծառայող, անցյալում չդատված, և Տոկբայեվին, 26 տարեկան, ծառայող, անցյալում չդատված, յերկուսին էլ՝ Քրեական Որենագրքի 17-րդ և 142-րդ հոդ. 2-րդ մասով դատապարտեց 1½ տարվա ազատազրկման: Կիրգիզական ԽՍՀ Գերագույն դատարանը դատավճիռն ուժի մեջ թողեց:

Դատարանը Կանխետովին և Կարիմչակովին ճանաչեց մեղավոր այն բանում, վոր նրանք հետաքննությունից և դատից թաղնված Յուսուպովի հետ միասին 1937 թ. փետրվարի 16-ին յերեկոյան ժամը 10—11-ին դարեջրատանը Կիդիկովի հետ կռվելու ժամանակ չչոլ վերջինի գլխին հարված են հասցրել, վորից Կիդիկովը քունքի աջ կողմում ջնջխում ստացավ: Ստացված վերքից Կիդիկովը փետրվարի 25-ին մահացավ: Տոկբայեվին և Տաշմուլինին դատարանը մեղավոր ճանաչեց այն բանում, վոր նրանք, սուբուդմրոցի ժամանակ դարեջրատանը դռնիկով, չէն բաժանել կռվողներին և դրանով նսրատել են Կիդիկովին ծանր վնասվածքներ հասցնելուն:

Գործն ստուգելու ժամանակ պարզվեց, վոր դատա-

պարտվածները 1937 թ. փետրվարի 16-ին նստել են դարեջրատանը և դարեջրեր են խմել: Գարեջրատուն է ներս մտել Կիդիկովը ընկերների հետ և, նստելով սեղանի շուրջը, սկսել է Կարիմչակովի հետ կռվելու առիթ վորոնել և վորձել է խիել նրան: Կանխետովն ու Կարիմչակովը ծեծել են Կիդիկովին և դռնից դուրս շարտել: Կիդիկովը կրկին վերադարձել է դարեջրատուն և սկսել է վերավորանքներ հասցնել Կանխետովին և Կարիմչակովին: Այն ժամանակ Կանխետովն ու Կարիմչակովը, վորոնց միացել է դարեջրատան խոհարար Յուսուպովը, սկսել են Կիդիկովի հետ սուբուդմրոց, ըստվորում սուբուդմրոցի ժամանակ Կիդիկովի գլխին չչոլ հարված է տրվել: Ստացված հարվածից Կիդիկովը փետրվարի 25-ին մահացել է: Կիդիկովի դիակի դատաբժշկական դիախոսման ակտից յերևում է, վոր բացի աջ գագաթոսկրի բնագավառում յեղած ճեղքվածքից, մարմնի վրա ուրիշ վոչ մի վնասվածք չի հայտարարված: Ակտն արձանագրում է, վոր Կիդիկովի մահը տեղի յե ունեցել ուղեղի մեջ գոյացած արյունալեցումից և ուղեղի աջ քունքի բլթակի ջնջխումից: Այսպիսով Կիդիկովի մահվան անմիջական պատճառը յեղավ այն հարվածը, վոր չչոլ տրվեց նրա գլխին: Հաստատված է, վոր գլխին չչոլ հարվածել է դատավարությունից խուսափող Յուսուպովը:

Նախ կանգ առնենք Կանխետովի և Կարիմչակովի գործողությունների վրա: Նրանց հանցավոր գործունեյությունն որչեկտը հանդիսացավ Կիդիկովի ստողջությունը (քանի վոր նրանք մասնակցել են սուբուդմրոցին և հարվածներ են տվել): Հանցագործության սուբյեկտներ մյուսներին թվում յեղել են նաև Կանխետովը, Կարիմչակովը: Հանցագործության որչեկտի կողմն արտահայտվեց Կիդիկովին հարվածներ հասցնելու և մերկ ձեռքերով ծեծելու մեջ, ըստվորում պատճառական կապը՝ հանցագործների գործողությունների և վրա հասած արդյունքի միջև՝ բացակայում է: Հանցագործության սուբյեկտի կողմն արտահայտվեց հարվածներ և ծեծ տալու ուղղակի դիտավորությունն առկայության մեջ:

Հանցակազմի իրավարանական վերլուծությունից հե-

տեւում է, վոր քանի վոր բացի Յուսուպովի կողմից գլխին շշով հասցրած հարվածների վնասվածքից Կիդիկովի մարմնի վրա ուրիշ մոչ մի վնասվածք չի հայտարարված, ապա Կանիետովի և Կարիմչակովի դործողութունները հարկավոր է վորակել մոչ թե 142-րդ հոդ. 2-րդ մասով (դիտավորյալ մարմնական ծանր վնասվածքներ, վորոնց հաջորդել է մահը), այլ Քրեական Որենագրքի 146-րդ հոդվածով, վորպես դիտավորյալ հարվածներ և ծեծ հասցնել: 142-րդ հոդ. 2-րդ մասի կազմն առկա չէ միայն դատարանից թաղնված Յուսուպովի դործողութունների մեջ:

Ինչ վերաբերում է դատապարտված Տաշմուլինին և Տոկրայեվին, ապա նրանց դործողութուններում ընդհանրապես հանցակազմ չկա: Նրանք տուրուզմբոցին մոչ մի մասնակցութուն չեն ունեցել. նրանց հանցագործության հանցակիցներ համարել միայն նրա համար, վոր նրանք տուրուզմբոց անողներին չեն բաժանել, կարելի կլիներ միայն այն դեպքում, յեթե նրանց վրա Կիդիկովի համար որենքով հատուկ հոգացողութուն զբղած լիներ, վորպիսին ներկա դեպքում չկա, վորովհետև Կիդիկովը նրանց համար կողմնակի մարդ էր և նրանք ամենևին էլ պարտավոր չէին պահպանել նրան:

ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի նախագահի բողոքի համաձայն ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի քրեական գործերի դատական կոլեգիան դատավճիռը՝ Տաշմուլինի և Տոկրայեվի վերաբերմամբ վերացրեց և ըստ Քր. Դատ. Որ. 4-րդ հոդ. 5-րդ կետի, նրանց վերաբերյալ գործը կարճեց: Կանիետովի և Կարիմչակովի դործողութունները վերավորակավորվեցին Քրեական Որենագրքի 146-րդ հոդ., և յերկուսի պատիժն էլ պակասեցվեց մինչև 6 ամիս ուղղիչ աշխատանքների:

Հանցակազմի մոչ-ճիշտ վերլուծության մյուս որինազր տալիս է ԲԽՍՀ Պուխովիչեսկ ռայոնի ժողդատարանի գործը: Ժողդատարանը մյուսների թվում դատապարտեց Աթոյչիկին, 27 տարեկան, բանվոր, անցյալում չդատված, ԲԽՍՀ Քրեական Որենագրքի 214-րդ հոդվածով (դիտավորյալ սպանութուն) 10 տարվա ազատազրկման: ԲԽՍՀ Գե-

րագույն դատարանը դատավճիռը թողել է ուժի մեջ: Այդ գործի հանգամանքները սրանք են: Բլոնի դուզիտոր-Նըրդի Կամեննի բրոդ ավանում՝ յերիտասարդական յերեկույթի ժամանակ սպանվեց բանվոր Տրախոմչուկը. հաստատված է, վոր Տրախոմչուկի և յերեկույթում քեֆ անող մյուս նույն այս գործով դատապարտված Շկլյարիկի միջև վեճ է տեղի ունեցել, վորը վերածվել է տուրուզմբոցի, կովողներին դուրս են շարտել վորոց. Տրախոմչուկի՝ Շկլյարիկի հետ կռիվու ժամանակ վերջինի քեռու տղան՝ Աթոյչիկը Տրախոմչուկի վրա քար է նետել, վորը կպել է նրա քոճքին և տեղնուտեղը սպանել: Գործի հանգամանքները հաստատված են բախանին լրիվ վկաների ցուցմունքներով և նախնական քննության ժամանակ իր՝ Աթոյչիկի կատարած խոստովանությամբ:

Վերլուծենք հանցակազմը: Հանցագործության որչեկտ հանդիսացել է առեժամ Տրախոմչուկի առողջութունը (վորովհետև վորոշ տարածության վրա մարդուն քար նետելը, ընդհանուր կանոնով, վտանգութուն է հանդիսանում նրա առողջության դեմ): Հանցագործության սուբյեկտ մյուսներին թվում յեղել է նաև Աթոյչիկը: Որչեկտիվ կողմն արտահայտվել է նետած քարով, վորը կպել է քոճքին, տուժած Տրախոմչուկին մարմնական ծանր վնասվածքներ պատճառելու մեջ, վորին հետևել է մահը: Սուբյեկտիվ կողմն արտահայտվեց մարմնական ծանր վնասվածք պատճառելու ուղղակի դիտավորության մեջ:

Հանցակազմի վերլուծութունը բերում է մեկ յեզրակացության՝ Աթոյչիկի հանցագործութունը պետք է վորակել ԲԽՍՀ Քրեական Որենագրքի 219-րդ հոդվածի «բ» կետով (դիտավորյալ մարմնական ծանր վնասվածք, վորին հետևել է մահը):

Ներկա դեպքում դատարանը հանցակազմը անբախարար մանրամասն վերլուծելու հետևանքով յեկել է մոչ-ճիշտ յեզրակացության, հետևաբար և մոչ-ճիշտ վորակման: Նատարանը Աթոյչիկին դատապարտել է դիտավորյալ սպանության համար, թեև Տրախոմչուկին սպանելու դիտավորութունը գործով մոչնչով հիմնավորված և ապացուցված

Հէ: Այն փաստը, վոր Աժոյճիկը Տրախտմէութիւն վրա քար ե չպրտել, առանց ուրիշ հանցանշաններ ղեռնս բաժարար հիմք չի կարող ծառայել, վորպէսզի Աժոյճիկը ճանաչվի վորպէս ուղղակի կամ անուղղակի գիտաւորութեամբ սպա- նութեան կատարող, կամ անղղուչ սպանութեան կա- տարող, վորովհետեւ այս վերջին դեպքում հարկավոր էր հաստատել, վոր նա պետք ե նախատեսեր Տրա- փոմէութիւն մահւան վրա հասնելը: Այստեղ վճռական հանգիստանում ե այն գործողութեաններ ընդթել, վորոնք մահ են պատճառել: Յետեւ Աժոյճիկը Տրախտմէութիւն սպա- ներ հրացանի կամ ատրճանակի կրակոցով, ապա միանդա- մայն պարզ կլինէր սպանութեան գիտաւորութեան առկա- յութեանը: Ուրիշ բան ե՝ վորոչ տարածութեան վրա չպրտած քարով սպանութեան կատարելը: Այս դեպքում չի կարելի նախատեսել հենց մահ պատճառելը, վորովհետեւ վորոչ տարածութեան վրա չպրտած քարով սպանելու հա- մար հարկավոր են բազումիկ հանգամանքներ, վորոնք նա- խատեսելն անհնարին ե: Քար չպրտող Աժոյճիկը նախա- տեսում եր ե պետք ե նախատեսեր մարմնական ծանր վնասվածք պատճառելու հնարաւորութեանը, ե հենց դրա համար, բայց վոչ գիտաւորյալ սպանութեան համար, նա պետք ե կրի քրեական պատասխանատւութեանը:

Համաձայն ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի նախագահի բողոքի, Քրեական գործերի դատական կոլեկիան Աժոյճի- կի գործողութեանները վերաւորակեց ԲԽՍՀ Քրեական Որենսգրքի 219-րդ հոդ. «բ» կետով (գիտաւորյալ ծանր վնասվածքներ, վորոնց հաջորդել ե մահը):

Բերած որինակներէ յերևում ե մի կողմից, թե վոր- քան մեծ ե հանցակազմի՝ նրա բոլոր հատկանիշներով հան- դերձ ճիշտ վերլուծութեան նշանակութեանը ե, մյուս կող- մից՝ հանցակազմի բոլոր հատկանիշների անքակտելի կա- պը, մեկ հատկանիշի ճիշտ հաստատման նշանակութեանը մյուս հատկանիշները ճիշտ հաստատելու ե ձևակերպելու համար:

Աժոյճիկի գործի մեջ հանցակազմի որչեկտիվ կողմի ուսումնասիրութեանը նպաստում ե նաև նրա սուբյեկտիվ

կողմի՝ հանցանքի ձևերի բացահայտմանը, ցույց տալով տվյալ հանգամանքներում գիտաւորյալ սպանութեան կա- տարելու անհնարինութեանը, ե դրանով իսկ ոգնում ե պարզել նաև հանցագործութեան որչեկտը:

Հարկ ե միշտ նկատի ունենալ, վոր հանցակազմի բոլոր հատկանիշները միմյանց հետ անբաժանելի կապված են, նրանց չի կարելի մեխանիկորեն մեկը մյուսից անջատել, մեկու- սացված բննարկել: Միայն միասին վերցրած, նրանք տա- լիս են լրիվ պատկերացում հանցագործութեան մասին ամ- բողջութեամբ վերցրած:

9. ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԸ ՀԱՆՑԱՓՈՐԶԻ, ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՎ ՀԱՆՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊԵՌՈՒՄ

Բացի բուն հանցակազմի հաստատումից, յուրաքան- չյուր քրեական գործում անհրաժեշտ ե պարզել այն, թե արդյո՞ք հանցագործութեանն ավարտված եր, թե այն ար- տահայտվում եր նախապատրաստման կամ հանցափորձի մեջ: Այդ հանգամանքների հաստատումը խոշոր նշանակու- թեան ունի հանցագործութեանը ճիշտ վերակելու ե քրեա- կան պատժի միջոցները վորոշելու համար: Միայն այդ հանգամանքների ճիշտ տահմանման դեպքում կարելի յե ճիշտ վորոշել նաև հանցագործութեան ե հենց հանցագոր- ծի վտանգաւորութեան հարցը:

Համաձայն ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսգրքի 19-րդ հոդ. ե միութենական մյուս հանրապետութեանների քրեական որենսգրքերի համապատասխան հոդվածների հանցափորձը ե նախապատրաստութեանը հետապնդվում ե նույնպէս, ինչպէս ե ավարտված հանցագործութեանը, հաշիվ առնե- լով այն պատճառները, վորոնցով այդ հանցագործութեան- նը մինչև վերջը չի հասցված:

Կա՞ արդյոք վորեւիցե տարբերութեան նախապա- տրաստման հանցափորձի ե ավարտված հանցագործութեան հանցակազմի միջև:

Այդ դեպքերի հանցակազմի մեջ, իհարկէ, տարբերու- թեան կա: Այն՝ առավելապէս հանդում ե հանցակազմի որչեկտիվ կողմի տարբերութեանը: Որչեկտիվ կողմից նա-

խաղաղության ու հանցավորձը տարբերվում են ավարտված հանցագործություններից նրանով, վոր նախապատրաստման և հանցավորձի ժամանակ բացակայում է հանցավոր հետևանքի վրա հասնելը: Որինակ՝ հանցագործը կրակում է իր զոհի վրա, բայց զենակը թռչում է մի կողմ, հանցագործից անկախ պատճառներով: Հանցագործն արել էր այն ամենը, ինչ հարկավոր էր համարել, բայց հանցավոր հետևանքը վրա չի հասել: Բերված որինակում սպանություն մահափորձ կլինի: Ավարտված հանցագործություն և մահափորձի միջև ամբողջ տարբերությունը, այսպիսով, հանգում է հանցավոր գործունեություն հետևանքների բացակայությանը: Փոխում է արդյոք դա հանցակազմի հանգամանքները: Հանցակազմի որոշակի կողմում կրացակայի մեկ հատկանիշ՝ հանցավոր հետևանքը: Սակայն այդ հանգամանքն ամենևին չի փոխի հանցակազմն ամբողջությամբ վերցրած: Հանցակազմն առկա կլինի: Հանցագործությունը՝ սպանություն մահափորձի դեպքում կվորակվի ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 136-րդ հոդվածով, կերտուելով Քր. Որ. 19-րդ հոդվածը: Ինչպես մատնանշվեց վերևում, որենքը (ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենագրքի 19-րդ հոդվածը) մատնացույց է անում, վոր դատարանն այդպիսի դեպքերում պատժի չափն ընտրելու ժամանակ պետք է ղեկավարվի այն անձնավորության վտանգավորության աստիճանով, վորը կատարել է հանցավորձը կամ նախապատրաստությունը, հանցագործության նախապատրաստված լինելու աստիճանով և նրա հետևանքների մոտիկությանը, ինչպես նաև այն պատճառների բնակարկումով, վորոնց հետևանքով հանցագործությունը մինչև վերջ չի հասցվել:

Այնուհետև ՌԽՖՍՀ Քր. Որ. 19-րդ հոդվածի մեջ ասված է՝ «Այն դեպքերում, յերբ հանցագործությունը տեղի չէ ունեցել այդպիսին կատարելու համար մտադրված անձի ինքնակամ հրաժարվելու հետևանքով, դատարանը նշանակում է համապատասխան պատժամիջոց այն գործողությունների համար, վորոնք փաստորեն կատարվել են հանցավորձ կատարողի, կամ նախապատրաստողի կողմից»: Հետևարար կամովին կերպով հրաժարվելու դեպքում,

ի տարբերություն ավարտված հանցագործությունից, հանցակազմ կլինի միայն այն դեպքերում, յերբ կատարված գործողություններն ինքնապատրաստված տալիս են վորենիցե հանցակազմ, որինակ՝ ուժեղ գործող թույլների ձեռքերում և պահպանում, ապորինի կերպով զենք ձեռք բերելը և այլն:

«Յեւ նախապատրաստությունը, և հանցավորձը, ասված է ՌԽՖՍՀ Արդժողկոմատի և Գերագույն դատարանի 1926 թ. դեկտեմբերի նամակի մեջ, հավասարապես հետևյալում են պատժի միջոցների կերտումը, վորչափով վոր նրանց մեջ յերևան է դալիս անձնավորության սոցիալական վտանգավորությունը: Սակայն հարկ է ընդգծել, վոր հանցագործության նախապատրաստման համար պատժի միջոցների կերտումը կարող է տեղի ունենալ միայն այն դեպքերում, յերբ հանցագործության նախապատրաստական գործողությունները ձուլվել են հանցավոր դիտավորության իրականացման վորոշակի կոնկրետ ձևի մեջ, ուստի և հանդիսանում են սոցիալապես վտանգավոր»: Նշված նամակի մեջ միանգամայն ձևով կերպով ընդգծվում է հանցանքը՝ վորոշակի կոնկրետ գործողություններում յերևան հանելու անհրաժեշտությունը, վորոնք ցույց են տալիս հանցավոր դիտավորության իրականացման սկիզբը: Մարդ կարող է խորհել հանցագործությունը, նույնիսկ վորոշել այն կատարելու, բայց հետո հրաժարվել սկզբնական մտադրությունից: Այդ դեպքում նրան չի կարելի քրեական պատասխանատվության յենթարկել, վորովհետև վորպես սոսկ դիտավորություն, վորը յերևան չի յեկել արտաքինապես վորեն բանի, վորոշակի հանցավոր արարքի մեջ, սրտոժեղի չէ: Բերած որինակը ամբողջ անգամ ցույց է տալիս, թե ինչպիսի սերտ կապակցության մեջ են դառնում հանցակազմի բոլոր հատկանիշները և մասնավորապես նրա որոշակիս և սուբյեկտիվ կողմերը:

Հանցավոր գործունեության ձևերի վերլուծության ժամանակ խոշոր նշանակություն ունի այն հանգամանքը, թե հանցագործությունը մի մարդու միջոցով է կատարվել, թե ուրիշ մարդկանց մասնակցությամբ: Հատկանալի յէ,

վոր միջոցով մարդկանց միջոցով կատարված հանցագործությունն ավելի վտանգավոր է, քան մի մարդու միջոցով կատարված հանցագործությունը: Հանցակցություն ժամանակ կա հանցագործների հանցավոր վորուց կազմակերպվածություն և համախմբվածություն, վորն անկասկած իրենից ե'լ ավելի խոչոր վտանգ է ներկայացնում սոցիալիստական հասարակության համար: Հանցակցության վերլուծություն ժամանակ հարկավոր է հիշել, վոր որենքը (ՌՆՖՍՀ Քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդ.) պահանջում է հանցակիցներից յուրաքանչյուրի վերաբերմամբ հաստատել նրա անհատական հանցանքը: Հանցակիցներից յուրաքանչյուրի վերաբերմամբ պատժի միջոցը կիրառվում է ինչպես տվյալ հանցագործությանը նրա ունեցած մասնակցության աստիճանից, այնպես ել այդ հանցագործության և նրան մասնակցած տվյալ անձնավորության վտանգավորությունից: (ՌՆՖՍՀ Քրեական Օրենսգրքի հոդ. հոդ. 17, 18):

ԳԼՈՒԽ II

ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՃԻՇՏ ՎՈՐԱԿՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

1. ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԻ ՃԻՇՏ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՃԻՇՏ ՎՈՐԱԿԱՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ժողովրդական դատարանների պրակտիկայի մեջ առանձին դեպքերում նկատվում է ձգտում՝ այն գործերի առթիվ, վորոնք հասարակական-քաղաքական նշանակություն ունեն, կայացնել ավելի խիստ դատավճիռ, իսկ դրա համար հենց փնտռել ավելի խիստ համապատասխան հոդված, թեև Քրեական Օրենսգրքում կա հոդված, վորն ուղղակի կերպով նախատեսում է տվյալ հանցագործությունը:

Այդպիսի պրակտիկան վորչ այլ ինչ է, քան որենքի ուղղակի խախտում և բացի վնասից վոչինչ չի կարող

բերել: Նման կարգի որինակներ մենք ամենից առաջ գտնում ենք սովետական վերաբերյալ գործերում (ՌՆՖՍՀ Քրեական Օրենսգրքի 107-րդ հոդ.): Համառոտակի վերլուծենք այն հանցակազմը, վոր նախատեսված է Քրեական Օրենսգրքի 107-րդ հոդվածում: Հանցագործության որակավորման հանդիսանում է խորհրդային առևտուրը: Սուբյեկտ՝ ամեն մի մեղսագործակ անձնավորություն, վորը հասել է 16-ամյա հասակի. որակավորվ կողմն արտահայտվում է գյուղատնտեսության և մասսայական սպառման միջոցների գնման և վաճառման մեջ. սուբյեկտիվ կողմը՝ ուղղակի գիտավորությունն ու շահ ստանալու նպատակներն են: Սովետական կազմի առկայության համար անհրաժեշտ է հաստատել այդ բոլոր հատկանիշները:

Իսկ ի՞նչ են անում առանձին դատարանները: Վերջներք միջոցի որինակներ: Լենինգրադի մարզի Կինգիսեպոլի ռայոնի ժողովրդական դատարանը 1937 թ. հոկտեմբերի 8-ին ըստ Քրեական Օրենսգրքի 107-րդ հոդվածի՝ 6 տարեկա ազատազրկման դատապարտեց Պ. Կալինինին, 5-ական տարեկա ազատազրկման՝ Վ. Տոկարեվին, Ա. Կալինինային, Լ. Տոկարեվային, Կրիկովին, Գավրիլովին: Բոլոր դատապարտվածները, համաձայն դատավճիռի, զրադվում էին կարտոֆիլ գնելով և վերավաճառելով: Դատավճիռը մատնանշում է, վոր հունիս ամսին Պ. Կալինինը Սպառմիություն մեքենայով Լենինգրադ է բերել 8 պարկ կարտոֆիլ և յուրաքանչյուր պարկը վաճառել է 35 ռուբլով: Այնուհետև նա Կինգիսեպոլ քաղաքում գնել է 6 պարկ՝ յուրաքանչյուր պարկը 15-ական ռուբլով՝ Լենինգրադում վաճառելու համար, հետը բերել է կնոջը, ինչպես նաև Տոկարեվին՝ իր կնոջ հետ, վորն իր հետ՝ բերել է 9 պարկ կարտոֆիլ: Նրանք Լենինգրադում կարտոֆիլը վաճառել են պարկը 35 ռուբլով:

Դատավճիռը կարտոֆիլ գնելու և վաճառելու ելի միջոցի դեպքեր է բերում: Կալինինը ընդամենը վաճառել է 14 պարկ կարտոֆիլ, վորոնց համար 280 ռուբլի արդյունք է ստացել: Կրիկովին ու Գավրիլովին հանցավոր են ճանաչված այն բանում, վոր լինելով ռեֆերներ, Սպառմիության

մեքենայով կարտոֆիլը տեղափոխել են Լենինգրադ՝ վաճառելու, վորով նպատակն էն սպիկուլացիային:

Լենինգրադի մարզային դատարանի 1937 թ. հոկտեմբերի 15-ի վճռով Գալրիկովի և Կրիկովի գործողությունները վերավորակավորվել են Քրեական Որենսգրքի 169-րդ հոդ. 2-րդ մասով և նրանց պատիժը իջեցվել է մինչև 2 տարվա ազատազրկման՝ յուրաքանչյուրին:

Գատալարության ժամանակ ճշտորեն պարզվել է, վոր Կրիկովին ու Գալրիկովը Կալինինների և Տոկարեվների կարտոֆիլը ձրիարար են տեղափոխել: Կալինինան և Տոկարեվան տնային տնտեսուհիներ են—կարտոֆիլը վաճառում էյին իրենց ամուսինների ցուցումներով և ազդեցության տակ: Կալինինան ու Տոկարեվան ծանրաբեռնված են վորքահասակ յերեխաներով, առաջ չեն դատվել: Տոկարեվները վերաբերմամբ հաստատվել են, վոր նրանք կարտոֆիլը վաճառում էյին իրենց բանջարանոցից, իսկ յերբ առաջին անգամ Կինգիսեպպում գնել են 9 պարկ կարտոֆիլ՝ այդպիսին վերավաճառելու նպատակով, ապա նրանք բռնվել են:

Ամենից առաջ քննեք, թե արդյո՞ք չոփերներ Գալրիկովի և Կրիկովի գործողություններում հանցակազմ կա թե վոչ: Վոչ որչեկտիվ կողմից՝ «գնում—վերավաճառում», վոչ ել սուբյեկտիվ կողմից՝ «չահույթի նպատակ»—Գալրիկովի և Կրիկովի գործողություններում ախպիսի հանցակազմ չկա, վորպիսին նախատեսված է Քրեական Որենսգրքի 107-րդ հոդվածում: Հանցակազմ չկա նաև Քրեական Որենսգրքի 169-րդ հոդ. 2-րդ մասով, վորովհետև խարդախության կազմը պահանջում է խաբեյություն և իրային ոգուտներ ստանալ: Վոչ այն, վոչ մյուսը ներկա դեպքում չի յեղել: Մյուս դատապարտվածների գործողություններում նույնպես բացակայում է Քրեական Որենսգրքի 107-րդ հոդվածի կազմը, վորովհետև որչեկտիվ կողմից սպիկուլացիան պահանջում է գնում և վերավաճառում չահույթի նպատակով, վորպիսին ներկա դեպքում զեռես հաստատված չի յեղել:

Գատապարտվածների գործողություններում կան ուրիշ

հանցակազմի հատկանիշներ՝ առևտրի սահմանված կանոններ իսխառում (ՌեՅՍՀ Քրեական Որենսգրքի 195-րդ հոդ.): ԽՍՀ Միության Գերագույն դատարանի Նախագահի բողոքով այդ գործը հսկողության կարգով քննելով, ՌեՅՍՀ Գերագույն դատարանը կայացրեց միանգամայն ճիշտ հետևյալ վորոշումը. «Գալրիկովի և Կրիկովի վերաբերմամբ դատարանի հանած վճիռը ճիշտ չէ. նույնպես ճիշտ չէ քրեական վճարեկ կոլեգիան իր վորոշման մեջ՝ նրանց գործողությունները վորակելով Քրեական Որենսգրքի 169-րդ հոդ. 2-րդ մասով:

Գործի նյութից նրանց գործողություններում քրեական հանցակազմ չի նկատվում: Գալրիկովին ու Կրիկովը, հանդիսանալով Սպառնության չոփերներ, գտնվում էյին Կալինինի յենթարկության մեջ, նրա կողմից ոգտագործվել են անձնական չահամոլական նպատակներով Կալինինի և Տոկարեվի կարտոֆիլը տեղափոխելու ժամանակ: Դրա համար Գալրիկովին ու Կրիկովը նյութական վոչ մի վարձատրություն նրանցից չեն ստացել, ուստի և Գալրիկովի և Կրիկովի վերաբերմամբ դատավճիռը յենթակա յե վերացման: Կալինինայի և Տոկարեվների վերաբերմամբ ճիշտ չեն դատարանն ու քրեական—վճարեկ կոլեգիան՝ նրանց գործողությունը վորակելով Քրեական Որենսգրքի 107-րդ հոդվածով, վորովհետև Տոկարեվները, ինչպես հաստատված է գործով, կարտոֆիլը վաճառել են իրենց բանջարանոցից և առաջին անգամ Կինգիսեպպ քաղաքում գնել են 9 պարկ կարտոֆիլ վերավաճառելու նպատակով, վորի համար ել բռնվել են, Կալինինան, լինելով տնային տնտեսուհի, կարտոֆիլը վաճառել է իր ամուսնու ազդեցության տակ: Այդ հանգամանքների հիման վրա նրանց գործողություններն ընկնում են Քրեական Որենսգրքի 105-րդ հոդ. 1-ին մասի տակ:

Յեթե դատարանը ինչպես հարկն է վերլուծեր հանցակազմը, նա, իհարկե, չեր կերտուր 107-րդ հոդվածը, և մարդիկ քրեական պատասխանատվության չեյին կանչվի, չեր խախտվի քրեական որենքը: Ներկա դեպքում վոչ—ճիշտ հաստատված կազմը հետևյալն է վոչ—ճիշտ վորակում,

իսկ դրանից ել բոլոր միատակար հետևանքներն ինչպես սոցիալիստական պետութեան համար, այնպես ել մեղադրյալների համար: Շատ հաճախ դատական պրակտիկայում յեղել են սպեկուլացիայի համար Քրեական Որենսգրքի 107-րդ հոդվածով դատապարտելու դեպքեր միայն այն բանի հիման վրա, վոր այս կամ այն անձնավորութեան մոտ հայտարեւել են լայն սպառման վորեւէ ապրանքների նշանակելի քանակութեան: Սակայն սպեկուլացիայի կազմի առկայութեան համար այդ հատկանիշը միանգամայն բավարար չէ, հարկավոր է հաստատել այդ կազմի բոլոր հատկանիշները:

Մյուս կողմից, նկատվում են հակառակ բնույթի դեպքեր, յերբ սպեկուլացիայի կազմի առկայութեան դեպքում դատարանը չափազանց ներդաժմտորեն է վերաբերվում սպեկուլանտներին: Այսպես, որինակ, Կրասնոդարյեյսկու 83-րդ տեղամասի ժողովրդական դատարանը Պրիմակ սպեկուլանտների վերաբերմամբ կիրառեց պայմանական դատապարտում, սպեկուլանտներ, վորոնք 1934 թ. սխտեմատիկաբար գրաւվել են Լենինգրադի խանութներում մանուֆակտուրա և թել գնելով և այդ ապրանքները Կոբոստեն քաղաքում սպեկուլանտ Ռերլատին վաճառելով, վորչի սերմի սխտեմատիկ սպեկուլացիայի համար Գորբուշովը Ուստյուժենի ռայոնի ժողովրդական դատարանի կողմից Քրեական Որենսգրքի 107-րդ հոդվածով դատապարտվել է 700 ռուբլի տուգանքի և այլն:

Հանցակազմի վերլուծութեան տեսակետից ցուցադրական է ելեկտրոմոնայոր Սլաշկովսկու գործը:

Վիտեբսկ քաղաքի 3-րդ շրջանի ժողդատարանը Սլաշկովսկուն մեղաւոր ճանաչեց այն բանում, վոր ԽՍՀՄ դաւնադան քաղաքներում տարբեր հիմնարկների և կազմակերպութեանների հետ կնքած պայմանագրերով, սկսած 1933 թվից, նա կատարում էր ելեկտրոհաշիջների և տրանսֆորմատորների տեղակայում (установка): 1933 թվից մինչև 1936 թ. ոգտատուր Սլաշկովսկին կնքել է այդպիսի պայմանագրեր 45.600 ռուբլու: Բացի դրանից, Սլաշկովսկին իր գործակալներին հաշիւներ էր գուրս գրում «Элек-

троустановка силовых счетчиков С.Г.Ф.» շտամպ ունեցող բլանկների վրա: Վերջին յերեք տառերը նշանակում էին Սլաշկովսկու ինիցիալները: Հաշիւների և տրանսֆորմատորների վերալաճառումով Սլաշկովսկին չի դրաւվել, և դրանում նրան վոչ վոք չի մեղադրել:

Սլաշկովսկու գործողութեանները ժողովրդական դատարանը վորակել է վորպես սպեկուլացիա: Իսկ Սլաշկովսկու գործողութեաններում չկա հիմնական հատկանիշը՝ գնում՝ վերալաճառելու համար: Սլաշկովսկին գնում էր այնքան հաշիւչներ, վորքան նրան հարկավոր էր պետհիմնարկների հետ կնքած պայմանագրերով նշված աշխատանքները կատարելու համար և միայն այդ աշխատանքները կատարելու համար: Գործի նյութերից յերևում է, վոր Սլաշկովսկին Ֆինանսական որդաններից թաղցրել է իր ներկա արհեստը և իր յեկամուտները և յեկամային հարկը վճարել և վորպես բանվոր ամսական 300 ռուբլու աշխատաւարձից: Հարկման որչեկտները թաղցնելու համար Սլաշկովսկուն հարկաւոր էր առաջադրել մեղադրանք ըստ ԲԽՍՀ Քրեական Որենսգրքի՝ 92-րդ հոդվածի «ա» կետի: Հիշատակված շտամպով բլանկների վրա հաշիւներ գուրս գրելու փաստի մեջ հանցագործութեան հատկանիշներ չկան, վորովհետեւ այդ բլանկները՝ իր գործակալներին խարելու նպատակով ոգտագործելու վոչ մի դեպք չի հաստատված: Ընդհակառակը, գործին կցված աշխատանքային բոլոր պայմանագրերից յերևում է, վոր Սլաշկովսկին պայմանագրեր կնքել է միայն իր անունից: ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանը Սլաշկովսկու գործողութեանները վերաւորակեց 155-րդ հոդվածից (սպեկուլացիա) ԲԽՍՀ Քրեական Որենսգրքի 92-րդ հոդ. «ա» կետով և նրա պատիժը իջեցրեց մինչև 1 տարւա ուղղիչ-աշխատանքային աշխատանքների ընդհանուր հիմունքներով:

Սլաշկովսկու հանցագործութեան սխալ վորակումը տեղի ունեցաւ այն պատճառով, վոր սխալ էր պարզված հանցակազմը:

Դատարանը մանրամասն իրաւաբանական վերլուծութեան չի յենթարկել Սլաշկովսկու արարքը, ուստի և չի

Հաստատել իսկական հանցակազմը և սխալ և վրակել մեղադրյալի գործողությունը:

Վերջին որոնակը: Կոլտնտեսական Նիկոլայեվը, ունենալով վորսորդական հրացան, հանգստյան օրը վճռել էր ուղևորվել վորսի: Նրա մոտ տուն և յեկել Ֆեդորովը: Կոլտնտեսականները ծխել և զրուցել են: Ֆեդորովը, ինքը լինելով վորսորդ, վերցրել է հրացանը, նշան է բռնել միջնապատին, իսկ հետո Նիկոլայեվին հարցրել է: «Հրացանը լցրած է թե վոչ»: Նիկոլայեվը պատասխանել է, «կարծեմ, վոչ»: Ֆեդորովը իջեցրել է ձգանը, լսվել է կրակոց, և Նիկոլայեվը տեղնուտեղը սպանվել է: Գործով հաստատված է, վոր Նիկոլայեվն ու Ֆեդորովն ապրում էին Բացառիկ կերպով համերաշխ: Ֆեդորովը սպանություն վոչ մի նպատակ և առիթ չի ունեցել:

Քննարկենք այդ կազմը: Հանցադործություն օրյեկտ հանդիսացավ կոլտնտեսական Նիկոլայեվի կյանքը, սուբյեկտ՝ կոլտնտեսական Ֆեդորովը, օրյեկտիվ կողմը՝ արտահայտվեց մոտիկ տարածության վրա Նիկոլայեվի վրա վորսորդական հրացանից արձակած կրակոցի մեջ, վորը իր հետևից բերել է Նիկոլայեվի մահը, սուբյեկտիվ կողմը՝ անզգուշություն առկայությունը (հանցավոր անվտանգություն):

Ինչպես պետք է վրակել տվյալ հանցադործությունը: Հարկավոր է այն վրակել միայն ՌԽՖՍՀ Քրեական Որենսդրքի 139-րդ հոդվածով (անզգուշ սպանություն):

2. ՅԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Քրեական դործերի վորակման սխալները պրակտիկաում նշանակելի չափով բխում են հանցակազմի վոչ-ճիշտ հաստատումից, այս կամ այն կազմը իրավաբանական ճիշտ և մանրամասն վերլուծելու անկարողությունից:

Հանցակազմի ճիշտ իրավաբանական վերլուծությունը հանդիսանում է ճիշտ վորակման անհրաժեշտ և վնասկան պայմանը:

Յուրաքանչյուր հանցադործություն ճիշտ վրակելու

համար անհրաժեշտ է, ինչպես արդեն վերևում մատնանշված, հաստատել կազմի բոլոր հատկանիշները:

Բերած բոլոր դեպքերում խախտվել էր սոցիալիստական քրեական օրենքը, իսկ դատավճիռը, վոր կայացվել է օրենքը խախտելով, վոչ միայն չի հասնում այն նպատակներին, վոր հետապնդում է սոցիալիստական արդարադատությունը, այլ քայքայում է դատարանի հեղինակությունը: Հայտնի չէ, վոր պատիժը սոցիալիստական քրեական իրավունքի մեջ հետապնդում է, մի կողմից, հանցագործություն կատարած անձնավորություն վրա ներգործելու նպատակ (պատիժ, ուղղում, դաստիարակություն), և, մյուս կողմից, մյուս անկալուն անձնավորություններին ներգործելու նպատակ: Հասկանալի չէ, վոր օրենքի խախտումով հանված դատավճիռը չի կարող անհրաժեշտ ներգործություն ցույց տալ: Վերևում բերված դեպքերում դատարանը վճռական հարվածը չի ուղղել իսկական սպեկուլանտների դեմ, այլ քրեական ռեպրեսիայի ամբողջ ուժով հարձակվել է առևտրի կանոնները պատահականորեն խախտողների վրա: Այդպիսի պրակտիկան կարող է միայն վնասել խորհրդային քրեական արդարադատությանը և անուղղելի վնաս հասցնել աշխատավորների իրավունքներին ու շահերին:

Յեթե դատարանը վերևում բերված բոլոր դեպքերում մանրամասն վերլուծեր հանցակազմը, իհարկե, տեղի չեր ունենա քրեական դործերի վոչ-ճիշտ վորակում, վորն իր հետևից բերեր բացասական հետևանքներ: Հայտնի չէ, վոր ժողովրդի մերկացված թշնամիներին վնասակար դուրսթաները թերթիայում և պրակտիկայում ձգտում էին ինձեղ դատական աշխատողներին: Ժողովրդի թշնամիներն առաջարկում էին առանց խորություն քրեական պատասխանատվության յենթարկել ամեն մի գործողություն համար, վորն արտաքինապես հանցավոր էր ներկայանում, առանց ճշտորեն հաստատելու հանցակազմը: Այդ կարգի դուրսթաներով ժողովրդի թշնամիները ձգտում էին վարկաբեկել դատարանը, կազմալուծել նրա գործունեությունը, զիջահություն առաջացնել աշխատավորների մեջ, կոմու-

նիզմի հետագա հաղթանակի համար մղվող պայքարում սոցիալիստական պետութեան ձեռքից դուրս հանել այնպիսի սուր և կարևոր գործիք, վորպիսին սոցիալիստական արդարագատությունն է:

Խորհրդային դատարանը կոչված է անողորմաբար պայքարելու որենքները խախտողների դեմ, ժողովրդի թշնամիներին և այլ ամեն տեսակի հանցագործներին դեմ. Խորհրդային դատարանն իր ամբողջ գործունեությունը մեջ պետք է սրբութեամբ պահպանի որենքները: Ամեն մի դատավոր պետք է հաստատ կերպով յուրացնի հանցակազմի ուսմունքը, հանցակազմը ճիշտ ըմբռնելը, պետք է ձգտի բոլոր դեպքերում տալու հանցագործության ճիշտ վորակումը:

Այդ յերաչխիք կլինի այն բանի, վոր վոչ մի դեպքում ժողովրդի թշնամիներին գործողությունն անպատիժ չի մնա, այդ յերաչխիք է նաև այն բանի, վոր որենքով պաշտպանված քաղաքացիներին իրավունքները չեն խախտվի և վոր հանցագործը կկրի արժանի պատիժը հենց այն հանցագործության համար, վորը նա յե կատարել, ճշտորեն համապատասխան այդ հանցագործության համար Բրեսկան Որենսդրելով նախատեսված հոդվածներին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՂ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

3

ԳԼՈՒԽ I. ՀԱՆՑԱԿԱԶՄԻ ԸՄԲՈՆՈՒՄՆ ԸՍՏ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ.

1. Հանցակազմի հատկացությունը	6
2. Ընդհանուր հանցակազմի հատկանիշները	6
3. Հանցագործության որակիտը	7
4. Հանցագործության սուբյեկտը	9
5. Հանցագործության որակիտով հատկանիշները	12
6. Հանցագործության սուբյեկտիվ կողմը	14
7. Հանցագործության զրգապատճառը և նպատակը	19
8. Քրեական իրավունքի Ընդհանուր ու Հատուկ մասերը և հանցակազմը	20
9. Հանցակազմ հանցավորձի նախադատությունն և հանցակցության ժամանակ	29

ԳԼՈՒԽ II. ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՃԻՇՏ ՎՈՐԱԿՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՎՈՐԱԿՏԻԿԱՆ.

1. Հանցակազմի ճիշտ վերլուծության նշանակությունը հանցագործության ճիշտ վորակման համար	32
2. Յեղրակացությունը	38

Պատ. խմբագիր Ք. Քալանթարյան
Թարգմանիչ Ռ. Փորտուդյան
Տեխն. խմբագիր՝ Գ. Զենյան
Սրբագրիչ Հ. Դոլուխանյան
Կոնտրոլ սրբագրիչ Լ. Արուստյան

Դրավիտի լիազոր Վ. 1228, պատվեր № 210, տիրաժ 1000
Հանձնված և արտադրության 3/VII 1940 թ.
Ստորագրված և տպագրելու 7/VIII 1940 թ.
Գինը 90 կոպ.

Քաղաքական գրականության պետական հրատարակչության տպարան,
Յերեան, Ալլահվերդյան № 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0221155

ԳԻՆԸ 90 ԿՈՊ.

А. В. ЛАПТЕВ

СОСТАВ ПРЕСТУПЛЕНИЯ
И КВАЛИФИКАЦИЯ УГОЛОВНЫХ ДЕЛ

Издание Наркомюста Арм. ССР.

Типография Гос. изд. полит. литературы, Ереван, Аллавердян № 65.

36.109